

Vischnaunca Tujetsch
Gemeinde Tujetsch

Invitaziun

10. Radunonza dil cussegl da vischnaunca

dil trienni 2014/2017

mesjamna, ils 26 d'uost 2015, allas 20.00 uras,
ell'aula dalla casa da scola a Sedrun.

Tractandas:

1. Avertura
2. Approbaziun dil protocol nr. 09 dils 19-06-2015
3. Novs statuts dalla Regiun Surselva
4. Project ovra hidraulica Val Giuv / Val Mila - concessiun
5. Cumissiun per la revisiun dalla lescha davart igl encurir cristallas e mineralias
6. Orientaziuns
7. Varia

Suprastonza communal Tujetsch

President communal
Beat Roeschlin

Menader center communal
Lucas Collenberg

Vischnaunca Tujetsch
Gemeinde Tujetsch

Cussegl da vischnaunca
2014/2017

Protocol dil cussegl da vischnaunca Tujetsch

Nr. 09-2014/17 dils 19 da zercladur 2015

Protocol dil cussegl da vischnaunca Tujetsch

Nr. 09/2014/17 dils 19 da zercladur 2015

allas 18.45 uras entochen allas 20.00 uras ell'Academia Vivian a Stagias

Presidi:	Christian Gieriet	
Actuar:	Lucas Collenberg	
Dumbravuschs:	Otto Curschellas e Franco Curschellas	
Presents:	11 cusseglierAs, total 11 votantAs (absolut pli 6)	
Aspectaturs:	0	
Cusseglers:	Armin Albin, Rueras Diego Curschellas, Gionda Franco Curschellas, Sedrun Otto Curschellas, Sedrun Gelgia Deplaz, Rueras Michel Deragisch, Sedrun	René Epp, Sedrun Christian Gieriet, Sedrun Sep Aluis Monn, Gionda Josi Russi, Sedrun Severino Solèr, Cavorgia
Suprastonza:	Beat Roeschlin, president communal André Schmid, genau Renato Decurtins, genau	Mario Hitz, genau Christian Albin, genau
Cumissiu da gestiun:	Norbert Vinzens, Sedrun	
Perstgisas:	Arno Berther, cusseglier Marc Berther, suppleant cussegl Guido Friberg, cum. gestiun	Toni Monn, cum. gestiun Pius Cavegn, suppl. cum. gestiun

Tractandas:

1. Avertura
2. Approbaziun dil protocol nr. 08 dils 20-05-2015
3. Elecziun dil biro dil cussegl:
 - a) president
 - b) vicepresidente
 - c) actuar
 - d) dus dumbravuschs e salters communals
 - e) dus suppleants pils dumbravuschs
4. Orientaziuns
5. Varia

1. Tractanda Avertura

La 9. radunonza dil cussegl da vischnaunca dil trienni 2014/2017 vegn aviarta entras il president Christian Gieriet cun beneventar tuts presents.

Il cusseglier Arno Berther ha schau perstgisar. Il suppleant Armin Albin ei presents.

2. Tractanda Approbaziun dil protocol nr. 08 dils 20-05-2015

Il protocol nr. 08 dils 20-05-2015 vegn approbaus unanimamein.

3. Tractanda Elecziun dil biro dil cussegl da vischnaunca

Il cussegl da vischnaunca ha d'eleger il biro dil cussegl da vischnaunca per il secund onn dil trienni 2014 – 2017, respectiv per la perioda digl 1. da fenadur 2015 entochen ils 30 da zercladur 2016.

L'elecziun sco era il temps d'uffeci ein reglai els artechels 12 e 13 dil regulativ da fatschentas.

L'elecziun dil president e dil vicepresidente succeda entras scrutini.

President, vicepresidente, dumbravuschs e suppleants vegnan elegi per in onn. Ina reelecziun per in'ulteriura perioda ei pusseivla.

a) President

Il president Christian Gieriet propona d'eleger il vicepresidente René Epp sco president dil cussegl da vischnaunca pil secund onn dil trienni 2014 - 2017.

Conclus:

Il cussegl da vischnaunca elegia unanimamein René Epp sco president dil cussegl da vischnaunca pil secund onn dil trienni 2014 - 2017.

b) Vicepresidente

Il president Christian Gieriet propona d'eleger Otto Curschellas sco vicepresidente dil cussegl da vischnaunca pil secund onn dil trienni 2014 - 2017.

Conclus:

Il cussegl da vischnaunca elegia unanimamein Otto Curschellas sco vicepresidente dil cussegl da vischnaunca pil secund onn dil trienni 2014 - 2017.

c) Actuar

Il president Christian Gieriet propona d'eleger Lucas Collenberg sco actuar dil cussegl da vischnaunca pil secund onn dil trienni 2014 - 2017.

Conclus:

Il cussegl da vischnaunca elegia unanimamein Lucas Collenberg sco actuar dil cussegl da vischnaunca pil secund onn dil trienni 2014 - 2017.

d) Dus dumbravuschs e salters communals

Il president Christian Gieriet propona d'eleger Franco Curschellas e Sep Aluis Monn sco dumbravuschs e salters communals pil secund onn dil trienni 2014 - 2017.

Conclus:

Il cussegl da vischnaunca elegia unanimamein Franco Curschellas e Sep Aluis Monn sco dumbravuschs e salters communals pil secund onn dil trienni 2014 - 2017.

e) Dus suppleants pils dumbravuschs

Il president Christian Gieriet propona d'eleger Michel Deragisch e Severino Solèr sco suppleants dils dumbravuschs e salters communals pil secund onn dil trienni 2014 - 2017.

Conclus:

Il cussegl da vischnaunca elegia unanimamein Michel Deragisch e Severino Solèr sco suppleants dils dumbravuschs e salters communals pil secund onn dil trienni 2014 - 2017.

Christian Gieriet gratulescha a tuts nievelegi e giavischa in bien onn politic eifer il cussegl da vischnaunca.

4. Tranctanda Orientaziuns

Neginas.

5. Tractanda Varia

Cusseglia Renè Epp engrazia per l'elecziun sco president dil cussegl da vischnaunca e la confidanza demussada enviers sia persuna.

Concernent la decisiun dalla suprastanza communal dad abdicar la collaboraziun cun Sedrun Mustér Turissem pren Renè Epp posiziun sco suonda:

La communicaziun dall'abdicaziun dalla collaboraziun cun Sedrun Mustér Turissem ei buca stada buna. La suprastanza communal ha priu quella decisiun persula, senza involver tut ils partenaris. Sch'ins sa ch'il president communal ha detg avon l'elecziun che la communicaziun seigi in dils pli impurtants puncts, fa quei surstar. Sch'ins havess coordinau meglier quella decisiun, havess ei buca dau tontas discussiuns. Ussa ei la decisiun prida ed ins sto acceptar quella. Forsa ha la suprastanza communal vuliu provocar cun siu agir. Sche quei ei stau l'intenziun, ei quella segir buca stada d'engrau. En mintgacass setracta ei d'in conclus da gronda muntada, essend che pli u meins nus tuts vivin direct ni indirect dil turissem.

Ils davos onns ei vegniu discussiunau bia sur dall'organisaziun turistica Sedrun Mustér Turissem (SMT). Communabla ein ils responsabels vegni alla conclusiun da mantener quell'organisaziun e tenor pusseivladad collaborar cun Andermatt. SMT ha lu era menau discuors cun Andermatt, senza denton saver secunvegnir.

La decisiun che la suprastanza communal ha priu ussa irritescha e caschuna grondas discussiuns, en special era a Mustér. Mustér sa ussa numnadamein buca co ei duei ir vinavon. Era a Cuera, ella fracziun dalla PCD ed el cussegl grond vegn igl agir sisum la Surselva persequitaus. Il cantun ei dil meini ch'ei stoppi vegnir collaborau. Avon che far pretensiuns duegien la Surselva ed en special Tujetsch e Mustér far lur pensums da casa. Era ils daners per la colligiaziun dils territoris da skis Andermatt-Sedrun flessegien mo sch'ei detti ina collaboraziun denter Sedrun e Mustér. Il cantun presta ina contribuziun a fond perdu da 3 milliuns francs per quei project, sa denton tener anavos quels daners sche las pretensiuns vegnan buca ademplitas. Il mument ch'il cantun Grischun presta buca sia cumpart vegnan era il cantun Uri e la confederaziun buca a conceder lur mieds. Gia tier la sutgera Mulinatsch ha ei dau negin sustegn dil cantun, damai ch'igl ei buca vegniu collaborau cun Mustér.

Ins sa decider da buca collaborar cun Mustér, sto denton esser cunscients tgei consequenzas che quei ha. La collaboraziun cun Andermatt ei impurtonta, denton astga Mustér buca curdar sperasgiu. Ei vala d'anflar sligiazions comunablas ensemen cul cantun.

Cusseglia René Epp plidenta era igl artechel davart il president communal ch'ei cumpariu el Blick. En quel seigi il president communal s'exprimius da vuler sligiar si il cussegl da vischnaunca. Tenor René Epp seigi quella discussiun vegnida menada pliras gadas. Ins seigi adina sedecidiu a favur dil cussegl. In bien parlament communal fetschi senn. Gia pliras gadas hagi quel contribuì a bunas sligiazions, aschia per exempel cu el hagi pretendiu da surluvrar il project per ina halla plurivalenta.

Cusseglia Josi Russi pren medemamein posiziun concernent il turissem:

Josi Russi gratulescha al president communal sils 100 dis en uffeci ed als niev elegi funcziunaris dil cussegl da vischnaunca.

Da principi vulan tuts collaborar. Quei ch'ei schabegiau il davos temps denter Tujetsch e Mustér fadigia denton buca il plaid "collaboraziun". Ell'entira regiun dallas alps ed en special ella regiun dil Gottard ei il turissem d'ina enorma impurtonza. Sch'ei va bein cul turissem va ei era bein cun nus tuts. Direct ni indirect essan nus numnadamein tuts dependents dil turissem, tgi pil fetg e tgi pil pauc. Cu ei va schliet cul turissem piteschan il hotels, ils affittaders da habitaziuns da vacanzas, las fatschentas e biars auters. Ils davos onns ei il turissem vegnius en ina spirala negativa. Il ferm franc svizzer e la decisiun dalla banca naziunala da buca pli defender il cuors minimal han per consequenza pli paucs hosps digl exterior. Vitier vegnan la situaziun economica pauc favoreivla ed eveniments sco la serrada dalla via denter Caschinutta ed Andermatt che fan la situaziun aunc pli greva.

Igl onn 1998 han Tujetsch e Mustér fundau l'uniun Sedrun Mustér Turissem. Ils davos 17 onns ei semidau dabia. Tujetsch ha profitau dalla NEAT, quei ch'ei ussa denton vargau. Ins ei denton aunc adina en ina sien dalla NEAT e munchenta il svilup. Organisaziuns turisticas ein adina vegnidadas criticadas, quei ei dapertut tuttina. Turissem ei in tema complex, nua ch'ins sa buca adina differenziar exact tgei ch'ei endretg e tgei falliu. Ils davos temps ei la malcontentientscha cun SMT carschida. Hosps ed indigens han criticau l'organisaziun. Era René Epp ei buca adina staus cuntents.

La suprastanza communal ha ussa giu la curascha da trer in streh. Quei ei era ina schanza. Ins ha spitgau ditg senza ch'enzatgei ei schabegiau. Las structuradas existents ein antiquadas e san buca surviver egl avegnir. Josi Russi gratulescha alla suprastanza communal sin la decisiun da far il pass viers il vest e collaborar cun Andermatt. Ei setracta d'ina decisiun sorprendenta e curaschusa. La suprastanza communal ha denton segiramein sclariu las consequenzas da quei pass. Ina separaziun da SMT munta buca ch'ei vegn buca pli collaborau cun Mustér. Josi Russi appellescha al cussegl da vischnaunca da sustener la decisiun dalla suprastanza communal. La decisiun duei vegnir purtada comunablamain anoviar. Mo aschia reussescha ei da dar niev slontsch al turissem. Negin sa dar ina garanzia che tut vegn meglier entras ina collaboraziun cun Andermatt. Igl ei denton necessari d'agir, autruisa cuntinue-scha la situaziun actuala pauc cuntenteivla aunc ditg.

Cusseglia Gelgia Deplaz sa sustener la decisiun dalla suprastanza communal. Sch'ei mondi bein cul turissem profiteschien tuts da quei. La nova lescha da turissem hagi vilentau biars. En special las purschidas che segien vegnidas integradas ella carta da hosps (MGB, Pendiculara Mustér) seigien curdadas sin pauc capientscha en Tujetsch. In effect hagi la decisiun dalla suprastanza communal gia giu, numnadamein ch'ei seigi vegniu integrau ulteriuras purschidas ella carta da hosps. Ils davos onns seigi vegniu investau bia daners per ils projects Optima Vista ed Optima Concret, senza vegnir tier ina sligiazion. Ina dissoluziun da SMT munti buca che las vischnauncas Tujetsch e Mustér veglien buca collaborar egl avegnir. Per quei capeschi ella era buca la posiziun dil cantun.

Tenor René Epp seigi la posiziun dil cantun in fatg. Separaziuns seigien mai bunas. La finamira seigi ina collaboraziun da Sedrun, Mustér ed Andermatt. Ins sappi numnadamein buca desister dils daners dil cantun. La nova lescha da turissem seigi ina caussa dallas vischnauncas. SMT exequeschi mo quella. Per quei motiv seigi SMT buca la cuolpa dalla critica.

Tenor cusseglier Severino Solèr seigi la decisiun dad abdicar la collaboraziun cun SMT vegnida sorprendentamein. Avon che saver far in maletg en caussa basegni el dapli informaziuns. Entochen oz seigi il cussegl da vischnaunca buca vegnius informaus.

Cusseglia Otto Curschellas ei dil meini ch'il cantun sligi buca nos problems. Ch'il cantun hagi buca plascher dalla decisiun da Tujetsch seigi capeivel, tonpli che Grischun Vacanzas exequeschi il marketing per SMT e retscheivi per quei rodund frs. 450'000.00 per onn. Il cantun hagi in mied da far squetsch, e quei seigien ils daners. Sut il streh seigi quei in dictat cantunal.

El sappi star davos la decisiun dalla suprastanza communal. Il davos temps seigien biaras decisiuns idas en disfavur da Tujetsch. Andermatt seigi in impuront partenari en vesta alla colligiazion dils territoris da skis. La vischnaunca Mustér seigi vegnida messa avon ina decisiun prida e stoppi ussa mussar color. Tujetsch hagi sias fermezas, la finamira duei denton esser da collaborar ella regiun.

Cusseglia Josi Russi fa attent sin l'informaziun dalla regiun San Gottardo che ha giu liug a Mustér. Ei hagi daners avon maun per projects surregionals. Era ad Andermatt detti ei periodicamein informaziuns en connex cul turissem. Ei fussi bien sche René Epp prendessi era la peda per prender part a talas occurrenz.

President communal:

Ils 22 da zercladur 2015 ha liug ina seduta en connex cun il concept per il svilup dalla Sursassiala (Standortenentwicklungskonzept Sursassiala). Concernent il turissem cuntegn quel la clara intenziun da Tujetsch da sedrizzar enviers Andermatt e che la funcziun da SMT seigi d'examinar.

Il project per ina colligiazion da Sedrun cul territori da skis da Mustér ei vegnius presentaus ils 17 da zercladur 2015. Samih Sawiris sustegn quei project ed ina cuminonza da tariffas dallas duas societads da pendicularas.

Cun Andermatt-Urserntal Tourismus vegn dapresent discussiunau ina strategia communabla per il turissem d'unviern e da stad. Medemamein fuorma la regiun San Gottardo ina part dils discuors.

Denter la vischnaunca Tujetsch e la Surselva Tourismus AG dat ei bunas relaziuns. Ei vegn en special discussiunau davart la purschida da stad (Rein, cultura). L'intenziun dil cantun ei che la colligiazion dils territoris da skis Andermatt-Sedrun hagi in nez per l'entira regiun Surselva.

Las suprastonzas communalas da Tujetsch e Mustér ein en discuors. Ei dat entgins puncts communabels per ina collaboraziun futura.

La menziun el Blick da vuler sliigar si il parlament communal ei da capir el context ch'ins vul nezegiar il grond potenzial dallas persunas ch'ei representadas el cussegl da vischnaunca per sefatschentar cun ils temas turissem, economia e sanadad (provediment da persunas attempadas). En quels secturs stat la vischnaunca avon grondas sfidas ed ei vala da concentrar las forzas sin quels.

Cussegliaer René Epp precisascha ch'il cantun segi buca encunter Andermatt. El vegli denton buca ina separaziun da Sedrun e Mustér.

Plaid final dil president dil cussegl da vischnaunca, Christian Gieriet:

Prest ei in onn vargaus dapi che vus, preziai collegas dil cussegl, haveis elegiu mei sco president dil cussegl da vischnaunca. Sco gia detg leu en miu plaid hiel empruau d'ademplier quei pensum conscenzusamein durant quei onn.

Cun la fin da zercladur 2015 va miu onn sco president dil cussegl da vischnaunca alla fin. Lubi a mi da dar in sguard anavos sil curriu e passau durant igl onn vargau.

En nov sedutas havein nus tractau e liquidau differentas fatschentas da gronda e per part forsa era meins gronda impurtonza che han denton era duvrau nossa atenziun. Per dilucidar empau nossa lavur selubeschel da menziunar ils temas e las fatschentas tractadas il davos onn:

- Elecziuns dil biro dil cussegl, dallas cumissiuns permanentas e dil vicepresidente communal.
- Il maletg empalont, ch'ins aveva perclertg spustau l'emprema ga muort munconza da temps. La sera, la quala nus havein tractau il maletg empalont ha ei dau empau discussiun e per prender las decisiuns ha ei duvrau entgin temps.
- La lescha davart la taxa da hosps e la taxa da turissem ei segir stau ina dallas impurtontas fatschentas. Tala ei lu vegnida approvada permauns dalla radunonza da vischnaunca dils 14 da november 2014.
- Autras leschas sco p.ex. revisiun totala dalla lescha da pumpiers, lescha da scola, lescha da santeri sco era adattar il reglament per far diever dallas vias d'uaul e da funs ein era stadas sin tractanda.
- Plinavon il preventiv 2015 sco era il quen 2014.
- Igl ei vegniu inoltrau moziuns, postulats e resoluzuns. En l'otgavla sesida ei vegniu dau tier in credit da rama per prolungir il contract da distribuziun per il feigl uffizial "La Tuatschina". Segir per mei special ei la seramentaziun dils geraus e pli tard lu era dil niev elegiu president communal stada.

- Varga 40 onns ein vargai dapi ch'igl emprem project per ina halla plurivalenta ei vegnius elavuraus. Ils 18 d'uost 2014 ha il pievel tuatschin approbau la realisaziun d'ina halla sempla sil plaz sut casa communal Dulezi.
- Ils 31 d'uost 2014 eis ei aunc vegniu votau giu all'urna l'explotazlun da gera e deponia da material da scavament Val da Claus.

Quella survesta muossa, ch'il cussegl ei staus activs e ha tenor miu meini adempliu siu pensum e sia incarica tenor meglier saver e puder.

Jeu sun era perschuadius, che vus, preziada cussegliera e preziai cussegliers, haveis priu serius vossa lavur en quei impurtont gremi dalla vischnaunca. Quei attesta en emprema lingia vossa activa participaziun allas discussiuns e tractaziuns dallas fatschentas che la suprastanza ha presentau a nus. Mo era il diever da moziuns e postulats eifer quei onn da fatschenta muossa vossa activitad.

Cun ferma perschuasien e cun buna cunscienza saiel jeu confirmar ch'il cussegl da vischnaunca ha priu a tut temps serius sia lavur e ch'el ei s'engaschaus en favur e per il beinstar da tuttas convischinas e convischins. Era sche nus essan buca adina stai dil medem meini, quei che sto era buca esser il cass, havein nus adina anflau in soluziun.

Co vegn nies futur a veser ora? Tenor mia opiniun sa igl avegnir da nossa vischnaunca esser detg positivs, malgrad che las sfidas vegnan ad esser grondas. La residenza da seniors che duess vegnir construida el proxim temps sco era il project per ina colligiazion dil territori da skis encunter Mustér, presentaus alla populaziun mesjamna vargada, san esser in gronda ed unica schanza per nossa Val. Segir spannegiai ein ins era sin las novas structuras el sectur turissem. Denton stuein nus esser pertscharts che nus tuts stuein trer vid il medem sughet e s'engaschar zun fetg e cun perschuasien per aschia vegnir da realisar projects.

Per il grond engaschi, per la buna lavur, per las interessantas discussiuns e las constructivas contribuziuns durant igl onn vargau engraziell a vus grondamein. Mo era per la buna atmosfera e la collegialitad durant e suenter las sedutas in grond engraziament. Jeu hai giu grond plascher d'astgar empalar vus sco president durant in onn en quei cussegl. Engrazia per la confidenza e pil sustegn.

In grond engraziament admittel al president communal Beat Röschlin sco era als commembers da suprastanza per la buna collaboraziun e per il sustegn che jeu hai astgau guder durant quei onn. In special engraziell fetg a miu vice René Epp sco era agl actuar Lucas Collenberg che ha susteniu nus nua ch'el ha saviu e pudiu.

Sco davos dat ei mo aunc da giavischar ch'ei resti tier ina buna collaboraziun denter cussegl, suprastanza e cumissiun da gestiun. Il beinstar da nossa val duei adina esser nossa emprema finamira.

En quei senn siarel radunonza dil cussegl da vischnaunca e giavischel aunc ina emperneivla sera en buna cumpignia.

Actuar:
Lucas Collenberg

President:
Christian Gieriet

Vischnaunca Tujetsch
Gemeinde Tujetsch

Cussegl da vischnaunca
01-2014/2017

Novs statuts dalla Regiun Surselva

Vischnaunca Tujetsch

Messadi

dalla suprastanza communal al cussegl da vischnaunca

Preziau president
Preziada cussegliera
Stimai cussegliers

La regiun vegn definada da niev

Il pievel grischun ha approbau ils 30 da november 2014 la legislaziun adesiva davart la refurma territoriala. Aschia remplazzan las endisch novas regiuns naven digl onn 2016 ils cumins, las corporaziuns regiunalas ed ils districts. Las 18 vischnauncas dalla Surselva fuorman da niev la regiun Surselva. Las vischnauncas da Flem e Trin appartegnan da niev alla regiun Plaun. La nova regiun Surselva dispona da 21'347 habitonts (diember da habitonts per la fin 2013). Sedia dalla regiun Surselva ei Glion.

Statuts

- Ils statuts ein d'approbar da scadina vischnaunca tenor igl agen dretg (Tujetsch: radunonza da vischnaunca).
- Per l'acceptanza dils statuts basegna ei ina majoritad dallas vischnauncas.
- Els statuts vegnan specialmein definidas la structura, l'organisaziun, las incumbensas e las cumpe-tenzas dalla regiun.
- La regiun vegn finanziada tras contribuziuns communalas, eventualas contribuziuns cantunalas e federalas e cun auters recavs sco honoraris ord lavurs per incumbensa.
- La gronda part dils artechels dils statuts ein prescrets tras regulaziuns impegnontas dil dretg surordi-nau.

Organisaziun

Habitonts cun dretg da votar dalla regiun

Igl organ suprem dalla regiun ein ils habitonts cun dretg da votar dallas vischnauncas dalla regiun. Els decidan davart relaschar e midar ils statuts, davart referendums ed iniziativas sco era davart fatschentas regiunalas.

La conferenza dils presidents

Per la gronda part dallas decisiuns sin palancau regional ei la conferenza dils presidents cumpetenta. Ella conferenza dils presidents ein representai ex officio tut ils presidents communalas dallas vischnauncas regiunalas; excepziunalmein sa era il vicepresident vegnir delegaus alla conferenza dils presidents. Ella conferenza dils presidents ein las vuschs dallas vischnauncas valetadas tenor lur grondezia; per 1'000 habitonts ni ina part da quei diember ha ina vischnaunca ina vusch. Tenor il diember actual da habitonts han Ilanz/Glion 5 vuschs; Lumnezia e Disentis/Mustér mintgamai 3 vuschs; Breil/Brigels, Laax, Sumvitg, Trun, Tujetsch e Val S. Pieder mintgamai 2 vuschs; Andiast, Falera, Medel/Lucmagn, Mund-aun, Sursaissa, Stussavgia, Sagogn, Schluein e Waltensburg/Vuorz mintgamai 1 vusch. Aschia dispona la conferenza dils presidents pia da 32 vuschs. Quella valetaziun dallas vuschs ei prescretta ella lescha cantunala da vischnauncas.

Ord il miez dalla conferenza dils presidents vegn eligi in parsura ed in substitut dalla conferenza dils presidents. Il parsura dalla conferenza dils presidents ei il medem mument era president dalla cumissiun regionala.

La conferenza dils presidents ei denter auter era cumpetenta per approbar il preventiv ed il quen annual, per relaschar disposiziuns executivas e reglaments, per serrar giu convegnientschas da prestaziun e per l'elecziun da cumissiuns. Ella sa decider davart expensas da varga CHF 300'000.00. Expensas da varga

CHF 2'000'000.00 vegnan pridas sut resalva dil referendum facultativ. Plinavon sa la conferenza dils presidents decider davart expensas periodicas da varga CHF 20'000.00. Expensas da varga CHF 500'000.00 vegnan pridas sut resalva dil referendum facultativ.

La cumissiun regiunala

La cumissiun regiunala vegn elegida ord il miez dalla conferenza dils presidents e consista ella regiun Surselva da tschun commembers. La cumissiun regiunala ei competent per decisiuns da persunal sil scalem da cader, prepara las fatschentas per mauns dalla conferenza dils presidents e representa la regiun anoviars. La cumissiun regiunala sa decider davart expensas tochen CHF 300'000.00 (unicas) e tochen CHF 20'000.00 (periodicas).

Il secretariat

Il secretariat liquidescha las incumbensas operativas dalla regiun, meina las finanzas e la contabilitad ed elegia ils ulteriurs collaboraturs. Ella metta a disposiziun basas da decider per mauns dalla conferenza dils presidents e dalla cumissiun regiunala ed exequescha conclus.

La cumissiun da gestiun

Per controllar la gestiun ed il rendaquen ei ina cumissiun da gestiun competent. Ella consista da treis persunas che ston esser commembras d'ina cumissiun da gestiun d'ina vischnaunca regiunala. Per la revisiun dil quen el senn pli stretg elegia la conferenza dils presidents ina interpresa da revisiun survegliada officialmein.

Incumbensas

Alla regiun vegn ei adossau d'ina vart incumbensas dil cantun e da l'autra vart dallas vischnauncas dalla regiun. Incumbensas che vegnan adossadas dil cantun ein:

- svilup dil territori (planisaziun directiva regiunala)
- curatella professiunala (dretg da protecziun d'affons e da carschi)
- fatgs dil stadi civil (uffeci da stadi civil)
- fatgs da scussion e da concuors (uffeci da scussion e da concuors)
- administraziun dils archivs circuitals tenor igl artechel 3 dalla lescha cantunala da divisiun
- ulteriuras incumbensas a norma dalla legislaziun speciala cantunala correspondent

Las vischnauncas dalla regiun san autorisar la regiun da vegnir activas tier las suandontas incumbensas communalas:

- svilup regional/promoziun dall'economia
- promoziun dil turissem
- defender ils interess regional anenviars ed anoviars
- menar e cofinanziar purschidas da formaziun e da terapias da tutta specia, da tuts scalems da vegliadetgna e da scola

- formaziun da carschi
- promoziun dalla cultura
- finanziaziun dils museums
- promoziun dalla giuventetgna
- economisaziun dil rumien
- traffic
- coordinaziun sil sector dalla sanadad
- ediziun dil Fegl Ufficial Surselva
- cussegliaziun da bulius
- administraziun da corporaziuns d'intent

Per adossar definitivamein ina incumbensa communal alla regiun drova ei ina cunvegnientscha da prestaziun sin basa dils statuts davart las qualas las vischnauncas han da votar individualmein. Negina vischnaunca sa vegnir obligada dalla maioritad d'adossar ina incumbensa. Conclud davart quella incumbensa duein denton era vegnir pri sulettamein da quellas vischnauncas che han dau suatientscha d'adossar l'incumbensa e che finanzieschan era quella.

Dretgs politics

Ils votants dallas vischnauncas dalla regiun han la pusseivladad da prender il referendum encunter conclus dalla conferenza dils presidents ni da far valer lur interess cun ina iniziativa. Per in referendum drova ei ella regiun Surselva 800 suttascripziuns, per ina iniziativa 1'000 suttascripziuns. Ina iniziativa sa era vegnir inoltrada da silmeins in quart dallas vischnauncas.

Finanziaziun

Ils cuosts communabels per ademplir las incumbensas regionalas vegnan repartgi sin las vischnauncas en fuorma d'ina contribuziun fundamentala da maximalmein in tschunavel dils cuosts sco era tenor il diember da habitonts e la forza finanziaria. Per tut ils secturs d'incumbensas vegn menau in agen quen.

Entrada en vigur

Per l'approbaziun dils statuts drova ei il consentiment dalla maioritad dallas vischnauncas dalla regiun. Ella regiun Surselva drova ei pia 10 conclus positivs da radunonzas communalas ni da votaziuns all'urna. Ils statuts ston silsuenter vegnir approvai dalla Regenza grischuna e van en vigur igl 1. da schaner 2016.

La conferenza dils presidents ha deliberau unanimamein ils 16 d'avrel 2015 il sboz dils statuts per mauns dallas votaziuns communalas.

Proposta

Sebasond sin las suranumnadas ponderaziuns

propona

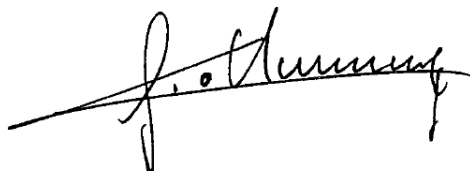
la suprastonza communal al cussegl da vischnaunca

d'approbar ils statuts dalla regiun Surselva per mauns dalla radunonza da vischnaunca.

Suprastonza communal Tujetsch

President communal
Beat Roeschlin

Menader center communal
Lucas Collenberg

Aschunta:

Statuts

Vischnaunca Tujetsch
Gemeinde Tujetsch

Cussegl da vischnaunca
02-2014/2017

Project ovra hidraulica Val Giuv / Val Mila - concessiun

Vischnaunca Tujetsch

Messadi

dalla suprastonza communal a cussegl da vischnaunca

Preziau president
Preziada cussegliera
Stimai cussegliers

1 Introducziun

En vista allas differentas investiziuns necessarias vid l'ovra existenta Val Giuv ils proxims onns e risguardond la politica d'energia federala 2050, che vegn purtada dil Cussegl e Parlament Federal, ei la suandonta idea da project naschida:

L'ovra Val Giuv ch'ei vegnida eregida ils onns 1978/79 duei vegnir amplificada cun in'ulteriura ovra che duei utilisar ina part dall'aua dalla Val Mila. Ella centrala existenta duei l'aua dallas duas tschaffadas Val Giuv e Val Mila vegnir utilisada cun ina suletta turbina. El medem liug sco oz flessegia l'aua utilisada el Rein Anteriu.

Il project preveda da niev era aua restonta per la tschaffada actuala en Val Giuv. Aschia sa la valeta ecologica digl ual dalla Val Giuv vegnir augmentada considerablamein.

Culla nova ovra sa l'actuala producziun d'energia vegnir augmentada da 5.6 sin rodund 9.8 milliuns uras kilowat (kWh). Ils cuosts totals d'investiziun dil project ovra hidraulica Val Giuv / Val Mila muntan rodund 11.5 milliuns francs.

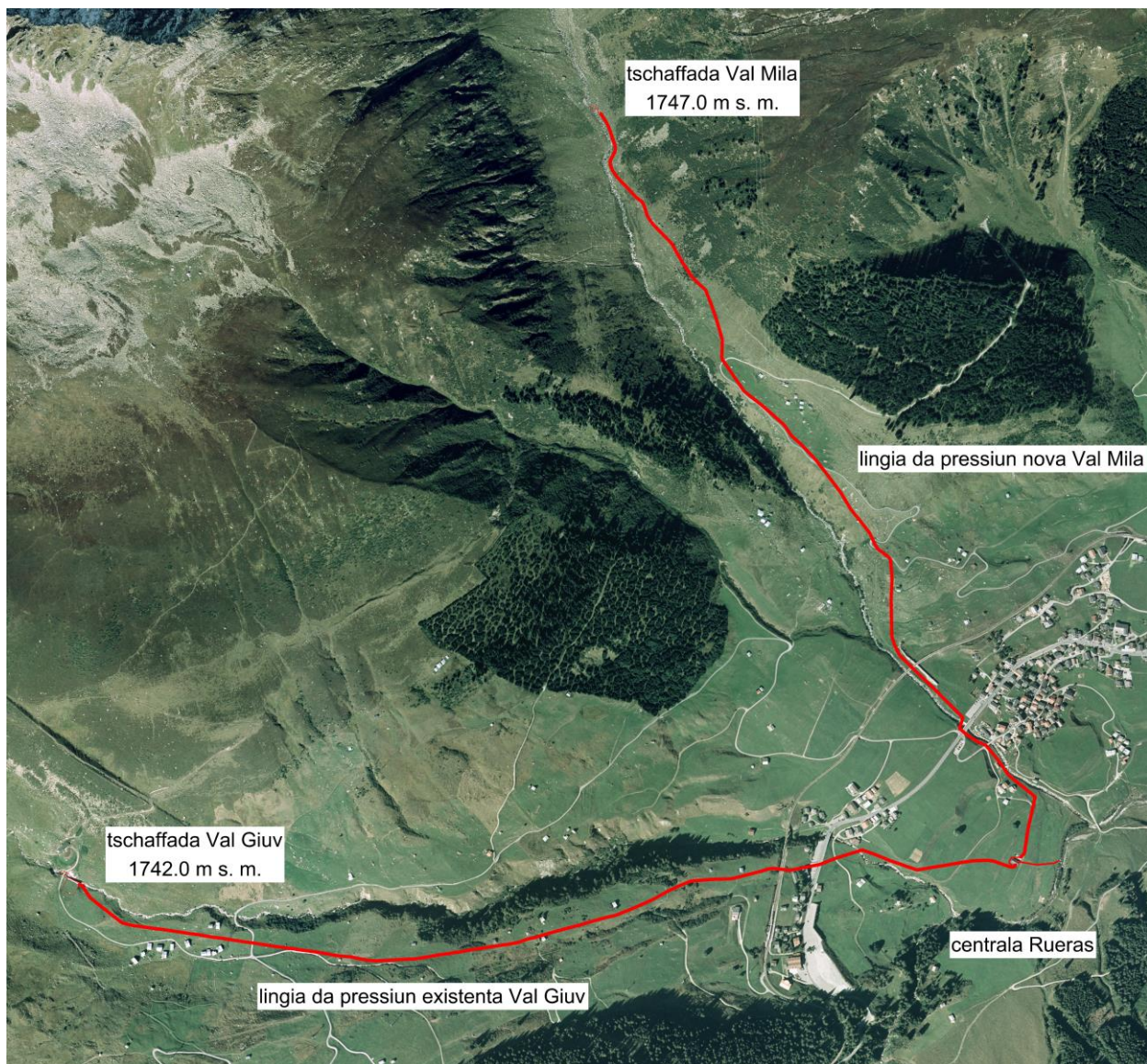

foto 1: survesta dil project

2 Punct da partenza

L'ovra existenta Val Giuv ei vegnida eregida 1978/79 e dispona d'ina prestaziun maximala da 1.5 megawatt (MW). Ella producescha per onn ella media rodund 5.6 milliuns kWh. L'ovra Val Giuv tschaffa oz tut l'aua digl ual dalla Val Giuv entochen tier l'aua turbinabla maximala da 426 liters per secunda (l/s). Aschia dat ei duront rodund 250 dis ad onn negin surscul ella tschaffada Val Giuv ed igl ual resta duront quels dis sigl emprem tschancun sut la tschaffada dil tuttafatg schetgs.

La concessiun actuala per l'utilisaziun dall'aua dalla Val Giuv ei stipulada ella decisiun dalla Regenza grischuna dils 10 da zercladur 1978. Risguardond il temps da concessiun maximal dad 80 onns, cuoza la concessiun per l'utilisaziun dall'aua dalla Val Giuv aunc entochen igl onn 2058. Tenor las actualas examinaziuns davart digl Uffeci cantunal per la natira ed igl ambient, stuess l'ovra Val Giuv buca dar giu aua restonta e quei sin fundament dils artechels 80 e suandonts dalla lescha federala pil schurmetg dalle auas. Aschia savess l'aua dalla Val Giuv vegnir utilisada entochen alla fin dalla concessiun senza stuer dar giu aua restonta, vul dir senza ina sminuaziun dalla produenziun d'energia.

3 Descripziun dil project

3.1 Tschaffada Val Giuv

3.1.1 Indrezs existents

La tschaffada Val Giuv schai sin 1742 meters sur mar (m s. m.) ed ensiara in intschess hidrografic da rodund 6.8 km². La tschaffada consista d'in aschignumau „risti tiroles“, in indrez per tschaffar l'aua dils dutgs, ch'ins vesa era tier la plipart dalle tschaffadas dalle ovras Rein Anteriur. Spel risti tiroles ei il surscul d'aua gronda. Per lavar ora sablun, glera e crappa ord il fussal da rimnada avon la tschaffada ei ina tabla da siara vegnida installada avon in triep onns. In risti grob ord travs da fier avon la tschaffada tegn anavos la crappa gronda. Sur la tschaffada vi meina ina punt che survescha sco access als baghetgs d'alp ella vischinonza ed era per las lavurs da manteniment vid la tschaffada.

Da vart sut dalla tschaffada consista il vau digl ual ord scalems da betun e crappa, ina construcziun che schurmegia il vau che ha leu ina fetg gronda pendenza dad erosiun e che porscha era schurmetg al scul dil dissablunader. Sut quella part teissa ha il vau ina fuorma da canal cun ina sola naturala, da vart dretga cunfinaus culla preit da betun dalla combra d'ulivaziun e da vart seniastra entras in uor da crappa ch'impedescha che la plaunca vegn erodada.

Naven dil dissablunader cuora l'aua tschaffada ella combra d'ulivaziun che ha in volumen utilisabel da 5'500 m³ ed ei per gronda part sutterrana. En quella combra vegn l'aua accumulada entochen silla cota maximala da 1740 m s. m..

foto 2: tschaffada Val Giuv, vista da surengiu

foto 3: tschaffada Val Giuv, vista da sutsi

Ella combra d'apparaturas, che sesanfla gest sper la combra d'ulivaziun, ein il scludider da segirtad dalla lingia da pressiun e la lingia da svidada dalla combra d'ulivaziun integrai. Dalla combra d'apparaturas sortescha la lingia da pressiun sutterrana che meina l'aua entochen tier la centrala.

3.1.2 Midadas vid la tschaffada existenta

Il project niev preveda da dar giu permanentamein 20 % dall'afflussiun digl ual dalla Val Giuv ni silmeins 70 l/s sco aua restonta. Ei l'afflussiun tier la tschaffada pli pintga che 70 l/s (duront igl unviern), vegn tut l'aua dada giu sco aua restonta ed il menaschi dalla tschaffada vegn serraus.

Il risti tiroles existent vegn remplazzaus entras in risti coanda cun suren in risti da schurmetg che meina crappa e glera pli gronda directamein giusut la tschaffada. Perquei ch'ei vegn dau giu permanentamein aua restonta, ei la nova tschaffada pli lada che l'actuala e survegn aschia era ina punt nova. La tschaffada nova vegn construida per ina capacitaad maximala da 900 l/s. Ils 20 % aua buca tschaffada flessegian directamein tras ina canal giu el fussal da calmar el dutg sut la tschaffada. In cunterscalem alla fin dil fussal da calmar procura per in puoz profund che retegn l'aua che sederscha sur la tschaffada giu e procura era ch'ils pèschs, che vegnan sur la tschaffada, crodan ell'aua senza vegnir blessai.

foto 4: exempel d'in risti coanda cun risti grop e dretg il scul dall'aua restonta

Sper il risti coanda vegn piazzau ina clappa da regulaziun che sa vegnir sbassada e che survescha aschia per lavar ora crappa e glera ord il fussal da rimnada davon la tschaffada. En ina combretta da betun sper quella clappa da regulaziun sesanfla la tracziun hidraulica dalla clappa. Leu ei era igl indrez per dar giu aua restonta integraus. Da temps che l'aua restonta sul risti ei pli bassa che l'aua restonta minimala da 70 l/s vegn la differenza dotada, vul dir dada vitier ord la tschaffada.

Il letg digl ual sut la tschaffada e per liung dalla combra d'ulivaziun duei vegnir adattaus aschia ch'el ha puspei ina formaziun naturala. La preit da betun veseivla dalla combra d'ulivaziun sa aschia parzialmein vegnir cuvretga vi.

La tschaffada nova possibilitescha als pèschs ina descensiun senza impediments naven da sur la tschaffada egl ual sut la tschaffada che ha cul project niev permanentamein avunda aua. Ina pusseivladad als pèschs da surmontar la tschaffada da sutensi, vul dir ina scala da pèschs, ei buca previda. Quei era per il motiv che mo 35 m plinensi che la tschaffada exista in impediment natural ch'impedescha il viandar dils pèschs.

Naven dil begl da tschaffada dil risti coanda contonscha l'aua tschaffada il stabiliment existent. Quel du-ei, cun excepziun da pintgas adattaziuns e reparaturas necessarias, vegnir duvraus vinavon senza midadas. Ils organs da serrar existents, las tracziuns ed il pilotadi vegnan tenor basegns revedi per duvrar vinavon ni remplazzai.

3.2 Tschaffada Val Mila

La tschaffada nova en Val Mila cumpeggia in intschess da rodund 4.7 km². Per quella tschaffada ei previu da dar giu per aua restonta permanentamein 20 % dall'afflussiun digl ual ni minimalmein 70 l/s. Ei l'afflussiun tier la tschaffada pli pintga che 70 l/s, vegn tut l'aua dada giu sco aua restonta ed il menaschi dalla tschaffada vegn serraus.

La tschaffada Val Mila schai sin in'altezia da 1747 m s.m. ed ei da principi construida tuttina sco la tschaffada nova en Val Giuv. In risti coanda survescha era cheu per tschaffar l'aua ed ina canal serrada procura per l'aua restonta ella relaziun da 20 %. La tschaffada vegn construida per in quantum d'aua da 800 l/s. La cumpart da 20 % dall'aua che vegn buca tschaffada flessegia tras la canal directamein el fussal da calmar sut la tschaffada e da leu egl ual. Era cheu procura in cunterscalem alla fin dil fussal da calmar per in puoz profund cun sufficientamein aua pils pèschs che vegnan sur la tschaffada giu.

Sper il risti coanda survegn era la tschaffada Val Mila ina clappa da regulaziun che sa vegnir sbassada e che survescha aschia per lavar ora crappa e glera ord il fussal da rimnada davon la tschaffada. En ina combretta da betun sper quella clappa da regulaziun sesanfla la tracziun hidraulica dalla clappa.

Sur la tschaffada vi ei previu ina punt, che survescha buca mo pil manteniment dalla tschaffada, mobein era sco punt pil trutg da viandar che meina oz in tschancunet plinengiu sur igl ual dalla Val Mila. Il trutg existent vegn per quei motiv spustaus per rodund 150 m si tier la tschaffada nova.

Da temps che l'aua restonta ei pli bassa che l'aua restonta minimala da 70 l/s, succeda la dotaziun dalla differenza tier l'aua restonta minimala directamein ord la combra d'ulivaziun dalla tschaffada.

foto 5: posiziun dalla tschaffada nova en Val Mila

Era la tschaffada nova Val Mila possibilitescha als pèschs ina descensiun senza impediments naven da sur la tschaffada egl ual sut la tschaffada ed era cheu ei ina pusseivladad pils pèschs da surmontar la tschaffada da sutensi, vul dir ina scala da pèschs, buca previda damai che pauc sur la tschaffada Val Mila existan dus impediments naturals.

L'aua tschaffada vegn menada naven dil risti coanda directamein ella combra d'ulivaziun cun in volumen da 85 m³. Il livel maximal ella combra d'ulivaziun munta 1745.0 m s. m..

Il volumen d'ulivaziun previu ei necessaris per la regulaziun dalla turbina. In pli grond volumen d'ulivaziun che possibilitescha tier afflussiuns pli pintgas ina ulivaziun parziala dalla quantitat d'aua utilisada, per exempel sur il di ora, ei buca previus.

Il livel dalla combra d'ulivaziun en Val Mila ei 5.0 m pli aults che quel dalla tschaffada en Val Giuv. Aschia sa la combra d'ulivaziun Val Giuv vegnir duvrada per omisduas tschaffadas. Per quei intent san ils dus conducts da pressiun Val Giuv e Val Mila vegni uni ella centrala, aschia che l'aua dalla Val Mila sa flessegiar si ella combra dalla Val Giuv.

Alla fin dalla combra d'ulivaziun ein previ la combra d'apparaturas cun il scludider da segirtad dalla lingia da pressiun, il sclusaduir dalla derschentera, ed il sclusaduir da svidada, igl agregat hidraulic ed il pilota-di dall'entira tschaffada. Dalla tschaffada sortescha la lingia da pressiun en direcziun centrala.

Cun excepziun dalla tschaffada sezza cul risti coanda ed il risti grob, il fussal da calmar, la clappa da regulaziun ed igl access cuvretgs per schurmetg encunter lavinas, ei l'entira tschaffada sutterrana.

La via d'access existenta ella regiun dalla tschaffada nova sto per part vegnir slargiada e sanada. Ella part sisum percuora la lingia da pressiun per circa 320 m la via d'access.

3.3 Lingias da pressiun

3.3.1 Lingia da pressiun Val Giuv

La lingia da pressiun Val Giuv consista orda bishels d'itschal cun in diameter endadens da 600 mm. Ella ei rodund 2'410 m liunga e duei vegnir utilisada vinavon. Tenor stan duei il schurmetg encunter corrusiun egl intern dils bishels vegnir remplazzaus. Ils tumbins da controlla dalla lingia da pressiun duein sche necessari vegnir revedi ni sanai.

Ulteriuras lavurs vid la lingia da pressiun ein buca previdas.

3.3.2 Lingia da pressiun Val Mila

La lingia da pressiun nova Val Mila vegn construida ord bishels da material artificial cun fibras da veider sin in tschancun sisum e bishels da gus pil rest entochen giu ella centrala. La lingia da pressiun ei rodund 2'220 m liunga e ha in diameter endadens da 600 mm.

Sisum vegn la lingia da pressiun nova menada per liung dalla lingia d'aua dalla Corporaziun Aua Cristalla ch'ei vegnida construida avon paucs onns. Ella vischinonza dalla punt dalla via cantunala vegn igl ual da Mila traversaus.

3.4 Centrala

Ella centrala existenta sut Rueras duein ils indrezs dalla nova ovra hydraulica vegnir integrai.

Las duas lingias da pressiun Val Giuv e Val Mila vegnan menadas separadamein ella centrala e han mintgina in indrez da miserar la deflussiun ed in sclusaduir. Cullas duas spirals separadas che meinan l'aua silla medema turbina, san las duas lingias Val Giuv e Val Mila vegnir utilisadas il medem mument culla medema turbina.

Directamein suenter l'entrada dalla lingia da pressiun en la centrala ei ina lingia da bipass cun in scludider che colligia las duas lingias da pressiun Val Giuv e Val Mila. Quei possibilitescha d'ulivar la combra d'ulivaziun en Val Giuv cun auo dalla tschaffada dalla Val Mila.

Aschia sa l'aua dalla Val Mila vegnir menada directamein, sco sura menziunau, tras las lingias da pressiun ella combra d'ulivaziun Val Giuv e survescha aschia per ulivar las duas ovras.

foto 6: la centrala existenta

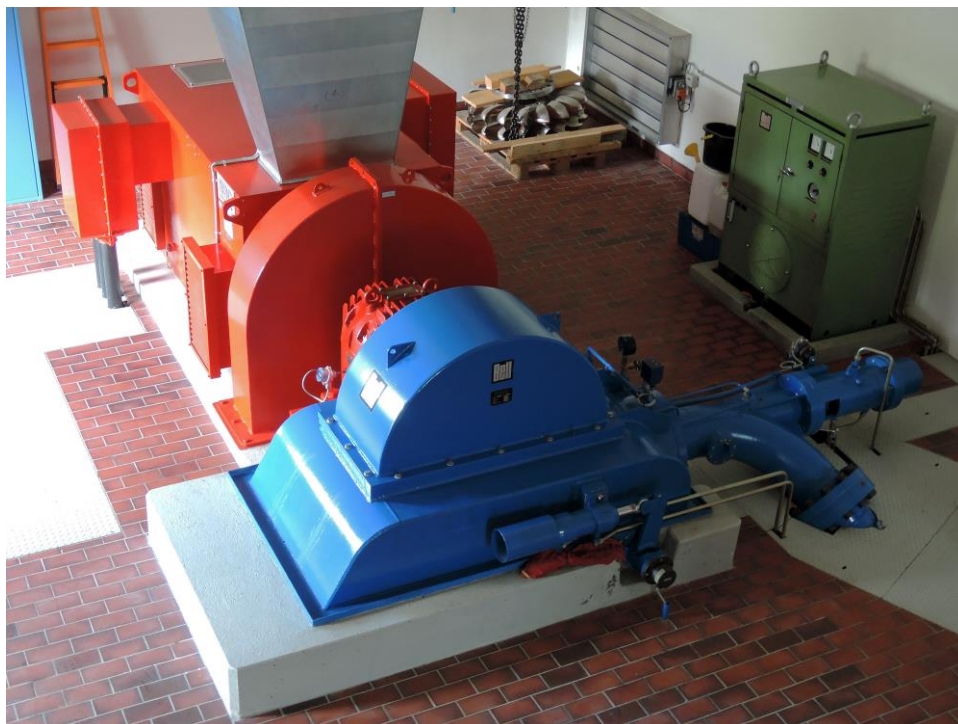

foto 7: ella centrala la turbina existenta cun generatur

La turbina nova ha ina capaciad da $900 + 800 = 1'700$ l/s. Per ella ei previu in niev canal da deflussiun che vegn colligaius cul canal existent.

Ilis indrezs electromecanics dalla centrala, sco era il pilotadi, vegnan remplazzai cumpletamein. La tschaghegna ella centrala sto tenor peisa dils indrezs novs vegnir rinforzada ni schizun remplazzada. Ulteriurs indrezs existents vegnan tenor pusseivladad utilisai vinavon, aschia era igl indrez a media tensiun digl onn 2005.

La via d'access ed il plaz avon la centrala vegnan renovai tenor basegns.

Canal da deflussiun ed indrez da sbuccar

Il canal da deflussiun existent ord bishels da betun cun in diameter endadens da 800 mm vegn remplazzaus sils emprems 50 m e survegn ina pendenza pli gronda e cheutras era dapli capaciad. Aschia sa il pli grond quantum d'aua che vegn turbinai da niev vegnir transportaus naven senza ch'il canal da deflussiun sto vegnir remplazzaus cumpleinamein.

Igl indrez da sbuccada existent duei, suenter las necessarias renovaziuns, vegnir utilisau vinavon.

foto 8: sbuccada dil canal da scul dalla centrala Rueras

3.5 Producziun d'energia, investiziuns e rentabilitad

3.5.1 Producziun d'energia

La producziun d'energia dalla nova ovra hydraulica Val Giuv / Val Mila ei vegnida calculada sin fundament da mesiraziuns da deflussiun digl onn 2012. Las pretensiuns probablas pertuccont l'aua restonta per las duas tschaffadas ein vegnidas risguardadas. Ils resultats da quella calculaziun san vegnir resumai sco suonda:

Ovra parziala Val Giuv

- aua restonta permanenta	20 %
- aua restonta minimala	70 l/s
- aua utilisada	900 l/s
producziun d'energia	5'400'000 kWh

Ovra parziala Val Mila

- aua restonta permanenta	20 %
- aua restonta minimala	70 l/s
- aua utilisada	800 l/s
producziun d'energia	4'400'000 kWh

producziun d'energia totala	9'800'000 kWh
------------------------------------	----------------------

producziun d'energia ovra Val Giuv existenta	5'600'000 kWh
--	---------------

surpli producziun cun project niev	4'200'000 kWh
---	----------------------

Cul project previus sa la producziun d'energia actuala vegnir augmentada per 75 % e munta da niev rodund 9.8 milliuns kWh. Quei corrispunda alla media dil diever annual d'energia da rodund 2'000 casas d'ina famiglia.

3.5.2 Investiziuns e rentabilitad

Il project previus preveda investiziuns totalas da rodund 11.5 milliuns francs. Ils cuosts annuals muntan 1.08 milliuns francs. Aschia resultan cuosts da producziun da rodund 11.5 rps./kWh.

La nova ovra Val Giuv / Val Mila sa muort igl actual prezi d'energia fetg bass buca producir economi-camein ed ei perquei gia vegnida annunziata igl onn 2013 alla *swissgrid* per l'indemnisaziun che cuviera ils cuosts da producziun (KEV). Sche la nova ovra Val Giuv / Val Mila sa producir sut il tetg dalla *swiss-grid*, vegn quella a procurar per l'utilisaziun dall'energia. Il contract correspondent culla *swissgrid* che cuoza 20 onns garantescha in gudogn commensurau all'energia alpina.

Tier la planisaziun da detagl vegn priu en mira in'optimaziun dil project risguardond las pretensiuns da-vart il schurmetg da natira ed ambient sco era las pretensiuns dils criteris economics dall'ovra.

3.6 Ambient

Ils aspects digl ambient giogan ina fetg impurtanta rolla tier la realisaziun dad in'ovra hidraulica ed ein perquei vegni examinai entras in team da specialists. Sut la direcziun dil biro *Hartmann & Monsch AG* da Parpan han ils biros *Ervin Monn da Sedrun*, *Fornat AG* da Turitg e *Limnex AG* da Brugg fatg las lavurs necessarias. En special ein ils aspects en connex cull'aua els uals (quantum d'aua, aua minimala pils pèschs, aua restonta necessaria tenor lescha etc.) vegni intercuretg ed analisai profundamein e tenor urgentadad. En connex cun ina pusseivla cuntinuaziun dalla planisaziun vegnan tuts aspects relevants digl ambient intercuretg e giudicai intensivamein e lu resumai en in rapport ecologic.

Suandont vegnan las enconuschientschas principalas dallas lavurs d'entochen ussa explicadas.

3.6.1 Aua restonta

Ils artechels 31 e 35 dalla lescha federala pil schurmetg dallas auas fuorman la basa legala per fixar l'aua restonta tier tschaffadas d'aua en flums ed uals. En special vegnan il Q_{347} , che munta il quantum d'aua minimal che cuora duront 347 dis ad onn digl ual giu, ed il quantum d'aua necessari pil passadi dils pèschs sut la tschaffada, duvrai per fixar il quantum definitiv dall'aua restonta.

foto 9: dutg dalla Val Giuv avon la sbuccada el Rein Anterior igl 1. d'october 2013, deflussiun ca. 25 l/s.

Pils dus uals dalla Val Giuv e dalla Val Mila ei l'aua restonta vegnida fixada sebasond silla basa legala sura presentada e silla pratica dils davos onns tier la fixaziun dall'aua restonta per ovras hydraulicas el cantun Grischun. Ils scenaris cheu presentai han denton aunc negina valor legala e san el decuors dall'elaboraziun dil project aunc semidar.

Aua restonta per la tschaffada Val Giuv:

Dotaziun permanenta da 20 % dall'aua che cuora tier la tschaffada cun risguardar in minimum da 70 l/s.

Aua restonta per la tschaffada Val Mila:

Tier la dotaziun simultana vegn permanentamein dau giu la part definada (p. ex. 20 %) dall'afflussiun sco au restonta. Sutpassa l'aua restonta il minimal dall'aua restonta da 70 l/s, lu sto il quantum che manca vegnir daus tier cugl indrez corrispudent. Croda l'afflussiun egl ual sut il minimum dall'aua restonta vegn l'ovra tschentada giu e negina au tschaffada.

foto 10: ual dalla Val Mila avon la sbuccada el Rein Anterior, deflussiun circa 100 l/s

3.6.2 Dapli-dameins aua

Tier gronda afflussiun (per exempel tier marschauna) vegn l'ovra duvrada permanentamein. En cass da pli pauca aua en omisdus uals vegn l'aua rimnada ella combra d'ulivaziun dalla tschaffada Giuv. En fasas da gronda prestaziun meina quei giusut la centrala el Rein Anterior tier in ina situaziun cun dapli-dameins aua (Schwall-Sunk).

L'ovra actuala da Val Giuv sa producir in dapli-dameins entochen ina proporziun maximala da 3.3. Quella valeta vegn contonschida il mument cun in nivel bass d'aua el Rein Anterior e prestaziun cumpleina dalla turbina ell'ovra. En connex cullas examinaziuns cantunalas davart la sanaziun dil dapli aua (Schwall) tenor la lescha dil schurmetg dallas auas ein las relaziuns ecologicas dall'aua el Rein Anterior sper Sedrun vegnidas intercuretgas minuziusamein ils onns 2012/13.

Tenor ils resultats parzials laian las indicaziuns ecologicas sur e sut la sbuccada percorscher neginas differenzas. Perquei sa ad interim vegnir acceptau che l'ovra actuala disturbi buca specialmein il spazi vital dall'aua.

Era la deflussiun futura (aua ord la Val Giuv e la Val Mila) succeda ella canal existenta el Rein Anterior giusut la centrala actuala. Cun mesiras corrispudentas sa il menaschi dapli-dameins aua succeder a-schia che las prescripziuns da quella vart vegnan risguardadas.

Gudogn e sperdita dil spazi da viver e la valeta dalla cuntrada

Tier ina realisaziun d'omisduas ovas culs scenaris previ e sin fundament dallas enconuschientschas dils specialists digl ambient sa, cumparegliau culla situaziun actuala, vegnir quintau cun neginas consequenzas silla surfatscha e la qualidad digl ambient dall'aua e sin la valeta dalla cuntrada.

Arisguard las supposiziuns fatgas e las cundiziuns da rama sa era vegnir mussau si qualitativamein che la sperdita da surfatscha e qualidad dil spazi da viver egl ual Mila sa vegnir cumpensaus cul gudogn egl ual dalla Val Giuv.

4 Procedura tier la realisaziun

La realisaziun dil project succeda sco suonda:

1. Concessiun dil dretg d'utilisaziun d'aua per l'ovra Val Giuv / Val Mila all'energia alpina entras la votaziun all'urna.
2. Inoltraziun dalla damonda d'approbaziun dil project concernent l'utilisaziun dall'aua per l'ovra Val Giuv / Val Mila dall'energia alpina al Departament da construcziun, traffic e selvicultura dil Grischun per mauns dalla Regenza.
3. Approbaziun dalla concessiun dil dretg d'utilisaziun dall'aua per l'ovra Val Giuv / Val Mila all'energia alpina e dil project entras la Regenza.
4. Decisiun definitiva entras il cussegl d'administraziun dall'energia alpina.
5. Realisaziun dall'ovra nova.

5 Schanzas e rescas

- Schanzas:
 - Cun l'indemnisaziun che cuvieria ils cuosts da produenziun (KEV) porscha il project previu ina sli-giaziun economica ed interessanta cun ina rendita segira e la pusseivladad d'amortisar las inve-stiziuns a cuorta vesta. Silsunter sa la produenziun cun pli pigns cuosts da produenziun vegnir in-tegrada optimalmein egl existent provediment d'energia dalla vischnaunca.
 - La surdada d'aua restonta egl ual dalla Val Giuv munta ina migliur dil maletg dalla cuntrada ed ina fetg impurtanta revalitaziun dil spazi da viver pils pèschs e per tut ils auters animals dall'aua ed ei probabel era in avantatg per la pesca.
 - Pils indrezs d'ennevaziun stat tendenzialmein entras la tschaffada digl ual da Mila entochen circa miez december dapli aua a disposiziun.
- Rescas:
 - Las pretensiuns dallas uniuns pil schurmetg digl ambient e digl uffeci cantunal da natira ed ambient ein fetg aultas, aschia ch'il project ei era cun sustegn dalla KEV buca economicamein rentabels.
 - Pigl indrez d'ennevaziun stat naven da miez december pli pauca aua a disposiziun.
 - La tschaffada d'aua ord igl ual dalla Val Mila munta ina certa reducziun dil spazi da viver ell'aua ed ina minimala disvaletaziun dil maletg dalla cuntrada.

6 Proposta

Sin fundament dallas suramenziunadas ponderaziuns
propona

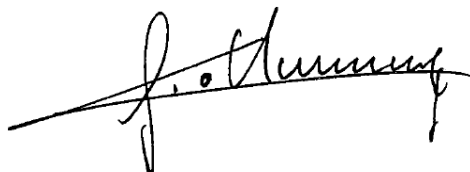
la suprastonza communal al cussegl da vischnaunca

**da conceder all'energia alpina il dretg d'utilisaziun dall'aua per l'ovra hidraulica Val Giuv / Val
Mila. La fatschenta ei da suttametter alla votaziun all'urna.**

Suprastonza communal Tujetsch

President communal
Beat Roeschlin

Menader center communal
Lucas Collenberg

La presentaziun dil project succeda entras il meinafatschenta Ciril Deplazes ed igl inschignier Walter
Deplazes

Vischnaunca Tujetsch
Gemeinde Tujetsch

Cussegl da vischnaunca
03-2014/2017

Cumissiun per la revisiun dalla lescha davart igl encurir cristallas e mineralias

Vischnaunca Tujetsch

Messadi

dalla suprastonza communal al cussegl da vischnaunca

Preziau president
Preziada cussegliera
Stimai cussegliers

La lescha vertenta davart igl encurir cristallas e mineralias datescha digl onn 2001. La finamira ei dad amplificar quella lescha cun entginas determinaziuns concernent il lavar aur ed adattar las determinaziuns davart il cavar cristallas nua che quei ei indicau.

Las activitads da lavar aur sin territori da Tujetsch ein carschidas evidentamein ils davos onns. In motiv per quei svilup ei segiramein il fatg che las vischnauncas vischinontas han reglau il lavar aur pli stregn e fan controllas rigurusas. Per quei motiv eis ei indicau da reglar il lavar aur en ina lescha.

Cun la revisiun dalla lescha davart igl encurir cristallas e mineralias duei ina cumissiun sefatschentar. Las suandontas personas fan part dalla cumissiun:

Mario Hitz, gerau
Martin Cavegn, controllader
Prisca Berther, aurira gmbh
Otto Curschellas, cusseglier e cavacrappa
Ciril Monn, cavacrappa
Sep Aluis Monn, cusseglier e pescadur

Proposta

Sebasond sin las suranumnadas ponderaziuns

propona

la suprastonza communal al cussegl da vischnaunca

d'eleger la cumissiun per la revisiun dalla lescha davart igl encurir cristallas e mineralias.

Suprastonza communal Tujetsch

President communal
Beat Roeschlin

Menader center communal
Lucas Collenberg